

EUROOPA LIIT JA EESTI

Valikaine ainekava gümnaasiumile

1. Üldalused

1.1. Eesti ja Euroopa Liit (EL) on tihedalt seotud majandus- ja kaubandussidemete, kultuuripärandi, teadustegevuse, poliitilise ning õigusosalase koostöö, turismi ning muude kontaktide kaudu. Euroopa Liiduga seonduvatel küsimustel on tähtis koht Eesti poliitilises arutelus ja see areng jätkub, sest 2003. aasta teisel poolel toimub Eestis referendum põhiseaduse täiendamise suhtes, mis otsustab Euroopa Liitu astumise.

1.2. Õppeaine Euroopa Liit ja Eesti eesmärk on avardada õpilaste teadmisi Euroopast ja võimaldada neil paremini mõista ajalooliste sündmuste mõjusid tänapäevastele arengutele ning poliitika seoseid kultuuri ja majandusega. See loob eeldused ühiskonnas Euroopa Liidu suhtes toimuva keskustelu objektiivseks hindamiseks ning soovi korral selles kaasa rääkimiseks, aga ka argumentidel põhinevate isiklike seisukohtade kujundamiseks eurointegratsiooni küsimustes.

1.3. Õppeaine Euroopa Liit ja Eesti maht on 35 tundi ja ainet on soovitatav õpetada gümnaasiumi astmel valikainena.

1.4. Aine Euroopa Liit ja Eesti aitab laiendada õpilaste maailmanägemust, lisades Eesti-kesksele vaatenurgale ka üle-Euroopalise perspektiivi. Nii valmistab see õpilast paremini kohanema kaasaegse maailmakorraldusega, kus paljud küsimused lahendatakse rahvusvaheliselt või koguni riigiüleselt ning riigipiir ei peata ettevõtteid ega poliitilisi mõjusid. Nende protsesside tekke ja suunamisvõimaluste parem mõistmine loob eeldused selleks, et kujuneb asjakohane isiklik seisukoht ja huvi Euroopa arengus kaasa rääkida.

1.5. Kõrgem eesmärk on kujundada õpilasel arusaam, kuidas suhted ELiga on mõjutanud ja võivad mõjutada Eestit, milliseid õigusi ja kohustusi toob kaasa liikmelisus ELis. Aine peaks looma õpilasele pildi ELi poliitikatest ja struktuuridest, liidu tekke põhjustest ja põhilistest arengukontseptsioonidest. Väga oluline on, et õpilane teaks erinevate riikide ELi astumise põhjusi ning taotlusi liidu sees. Euroopa Liidu kujunemisloos peaks käsitlema Eesti poliitikute suhtumist Rahvasteliidus esitatud Euroopa Ühendriikide ideesse, et saavutada Eesti ja Euroopa suhete käsitlemisel suurem järjepidevus ja mitte piirduda üksnes viimaste kümnendite valgustamisega.

1.6. Ainel on poliitiline, majanduslik, kultuuriline ja ideede dimensioon. Sihiks on anda õpilasele teadmised, mis võimaldavad tänapäeva kiiresti muutuvates oludes teha võimalikult palju otsuseid mitte emotsioonidest, vaid ratsionaalsetest argumentidest lähtuvalt.

1.7. Aine Euroopa Liit ja Eesti õpetamist toetavad eeskätt ajaloo, ühiskonnaõpetuses, geograafias ja kirjanduses omandatud teadmised. Ühtlasi loob see õpilastele eeldused mõista paremini Eesti ajaloo, kultuuri, geograafia ja majanduse eripära ning ühisjooni Euroopaga; nii kinnistuvad uute seoste kaudu varem omandatud teadmised.

2. Õppe-eesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

- orienteerub ELiga seonduvates küsimustes;
- tunneb ELi kujunemislugu, sh Eesti integratsioonipürgimusi alates riikluse tekkest;
- teab ELi institutsioone, nende ülesandeid ja eesmärkide saavutamise mehhanisme ning Eesti esindatust liidu institutsioonides;
- oskab iseloomustada EL õiguse mõju liikmesriikidele ning pädevuse jaotust liikmesriikide ja liidu vahel;
- teab ELi poliitikaid ja nelja vabadusega seonduvaid eesmärke;
- oskab analüüsida ELi mõju Eestile;
- tunneb aine terminoloogiat ja ELi arengut käsitlevaid põhilisi kontseptsioone ning oskab neid kasutada.

3. Õppetegevus

3.1. Gümnaasiumiõpilastel on piisavalt teadmisi ja vilumusi intellektuaalsete ja osalusoskuste alal, mis võimaldab neil uut õppesisu suhteliselt iseseisvalt omandada, õpetaja on peamiselt suunaja, konsultant ning hindaja.

3.2. Valikkursus Euroopa Liit ja Eesti võimaldab seni omandatud teadmiste süvendamist ja oskuste arendamist. Otstarbekas oleks õppetööd kavandada koos õpilastega, et õpitav vastaks võimalikult rohkem konkreetsete õpilaste huvidele ja vajadustele.

3.3. Õpitu kontrolli keskseks vormiks võiks olla suuline arutus ja osalemine diskussioonides. Õpetaja peaks toetama kogu kursuse jooksul, et õpilased kujundaksid omandatud teadmiste alusel oma seisukoha ja oleksid valmis seda argumenteeritult põhjendada. Aine pakub rikkalikult võimalusi mitmekesiseks tööks erinevate allikatega (kaardid, skeemid, tabelid, tekstid) ja üksikjuhtumite analüüsiga. Õppeprotsessis oleks õige anda õpilasele individuaalseid (sh suuremamahulisi ning pikemaajalisi) tööülesandeid (referaat, uurimustöö), mille täitmisel saab õpilane enda suutlikkuse, teadmiste ja oskuste kohta objektiivset tagasisidet.

3.4. Hindamisel tuleks lisaks eelnimetatud individuaalsetele tööülesannetele kasutada eelkõige kirjalikku kontrolli, millega jälgitakse terminoloogia, faktoloogia ja põhikontseptsioonide omandatust. Hinnata ei tohi õpilaste tõekspidamisi, vaid omandatud ainealaseid teadmisi ja oma seisukoha argumenteerimisoskust. Välistada tuleb õpilaste tõekspidamiste mõju hindamisele.

4. Õppesisu

4.1. Rahvusvaheliste organisatsioonide areng

Rahvusvahelise organisatsiooni mõiste, rahvusvaheliste organisatsioonide tekke ja laienemise põhjused. Üle-Euroopalised riikidevahelised organisatsioonid: Euroopa Nõukogu, Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioon, Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon.

4.1.1 ELi kujunemislugu

Euroopa integreerimise katsed enne Teist maailmasõda, sh Eestis. Euroopa ühendamise eeldused Teise maailmasõja järel.

4.2. Euroopa Liidu ajalugu ja institutsioonid

4.2.1. ELi ajalugu

ELi arengu põhiastmed esimese Euroopa ühenduse loomisest Nizza lepinguni: sõe- ja teraseühenduse loomine, teiste ühenduste loomine, Luxembourgigi kompromiss, euroskleroos, Ühtse Euroopa akt, Maastrichti leping, Amsterdamile leping. Geograafiline laienemine: 1973, 1982, 1986, 1995; liitumise põhjused liikmesriikide kaupa.

4.2.2. ELi institutsioonid

Institutsioonide lühitutvustus – Euroopa Parlament, ministrite nõukogu, komisjon, Euroopa Kohus, regioonide komitee, majandus- ja sotsiaalkomitee, Euroopa Keskpank. Institutsioonide rollid ja jõuvahekord ELis. ELi institutsioonide pädevuste analüüs, pädevusjaotuse tugevad ja nõrgad küljed. Milliseid huve institutsioonid esindavad? ELi otsustusprotsessi mõjutamisvõimalused. Liidu otsuste täitmise kontroll. Mis on ELi institutsionaalses korralduses erinevat ja sarnast võrreldes tavalise rahvusvahelise organisatsiooniga? Võimude lahususe problemaatika ELis. Kas ELis peaks olema põhimõte üks riik üks hääl või üks kodanik, üks hääl? Suur – ja väikeriikide suhteline esindatus ELis. Õigusaktide vastuvõtmise erinevus valitsustevaheliste otsuste (liidu II ja III samm) ja ELi institutsioonide otsuste puhul (I samm). ELi õigusaktide tüübid: määrus, direktiiv, otsus.

4.3. ELi poliitika

4.3.1. Ühtne turg

Ühtse turu mõiste; majandusintegratsiooni etapid. Ühtse turu loomise põhjused.

Neli põhivabadust – kaupade, teenuste, isikute ja kapitali vaba liikumine.

ELi ühised poliitika: põllumajanduspoliitika, keskkonnapoliitika, transpordipoliitika. Sotsiaalteema ELis.

4.3.2. Euroopa Liidu II ja III samm

Liikmesriikide huvid II samba raames (ühine välis- ja julgeolekupoliitika), nende realiseerimise mehhanismid, instrumendid ja efektiivsus. EL ja ülejäänud maailm. Võrdlus teiste julgeoleku- ja välispoliitilise koostöö organisatsioonide toimemehhanismide ja eesmärkidega.

Euroopa Liidu ülesanded ja eesmärgid III samba (koostöö sise- ja justiitsküsimustes) raames. II ja III samba seotus I sambaga.

4.4. Eesti ühinemise ja liikmekssaamise problemaatika

Ühinemisprotsessi demokraatlikud mõjutamisvõimalused. Läbirääkimiste põhimõtted, Eesti huvid läbirääkimistel. Teised kandidaatriigid. EL eelarve jaotumine ja abiprogrammid. Liitumise mõjud Eesti majandusele: hinnad ja sissetulekud. Liitumise mõju teistele ühiskonnaelu valdkondadele: rahvastik, keskkonnakaitse, kultuur, teadus.

5. Õpitulemused

Õpilane:

- tunneb ELi kujunemislugu, institutsioone, tegevust, ühtse turu mõistet ja ELi poliitika;
- oskab esitada põhjusi, miks liikmesriigid on astunud rahvusvahelistesse organisatsioonidesse ja ELi;
- oskab iseloomustada, mil määral ja kuidas liit võib mõjutada liikmesriike;
- oskab analüüsida ELi astumise mõju Eestile;

- tunneb ja oskab kasutada aine raames käsitletud terminoloogiat: lepingute muudatused, institutsioonid, õigusaktide tüübid.

6. Õppematerjal

6.1. Ühte ja kõikehaaravat Euroopa Liidu alast raamatut koolidele välja antud ei ole, seega tuleks kasutada internetis leiduvaid õppematerjale:

http://www.edk.edu.ee/el_opik.pdf

<http://www.eipa.ttu.ee/ELiit.pdf>

<http://euro.esko.ee/>

6.2. ELi mõjusid Eestile käsitleb kõige laiemas raamistikus trükis: Eiki Berg jt. Kui Eesti ei saa Euroopa Liitu: tõrkestenaariumid. Eesti Tuleviku-uuringute Instituut. Tallinn 2001/2002.

6.3. Mitmeid materjale on riigikantselei Euroopa Liidu infosekretariaadi koduleheküljel. Tähelepanu väärivad Euroopa Liidu mõjud Eestile käsitletud uuringutes ja hinnangutes, mis on kättesaadavad aadressil <http://www.elis.ee/uuring/uuring.asp>. Majandushinnangud liitumisele (<http://www.elis.ee/uuring/majandushinnangud.asp>) ja uuring Eesti ja ELi palgatasemetest ning hindadest on kättesaadav aadressil (http://www.elis.ee/failid/uuring/raim_ja_terk.doc).

6.4. Eesti kohast Euroopa Tulevikudebatis annab ülevaate Riigikogu Toimetiste 2002. aasta esiknumber aadressil <http://www.riigikogu.ee/rva/>, vt ka ülevaadet aadressil www.eti.ee/el.

6.5. Täiendavalt võiks soovitada Eesti välisministeeriumi kodulehekülge <http://www.vm.ee/> ja ka Euroopa Liidu monitooringut aadressil <http://www.euractiv.com>.

7. Õpetajakoolitus

Õpetajatele pakub valikainet tutvustavat kursust koolitusfirma EMI-ECO. Lisainfo koolitusjuht Kaari Kressel (tel 6 139 709, e-post: kaari@emieco.ee).

8. Lisainfo

Õppematerjalide ja muude õppekavaga seotud küsimuste kohta saab lisainfot riigikantselei EL infosekretariaadi nõunikult Paavo Palk'ilt (tel 6935952, e-post: paavop@rk.ee).